

Sanavertailuja.

1. Eräistä 'unta', 'nukkumista' merkitsevistä sanoista.

Kamassisamojedin *alma* 'Schlaf' sanan perustalla olettaa PAASONEN (Beitr. 43) samaamerkitsevissä jurakin *ńema* ja jeniseinsamojedin *ema* (Ch.), *noma* (B) sanoissakin *m*:n edustavan vanhempaa **lm* yhtymää, kuten on laita useissa muissakin sanoissa. SETÄLÄ (Verw. 61) yhdistää yllämainitettuihin vielä ostjakkisamojedin sanan *āŋ*, *āŋu*, *oanja*, *eaŋu*, *āŋke*, *anke*, jolla niinikään on sama merkitys, sekä edelleen seuraavat suomalais-ugrilaisen kielten sanat: ostj. Kaz. *ńlaqm'*, V Vj. *íl̥om'* etc. 'Schlaf', Kaz. *uńlaqm'*, V Vj. *úl̥om'* etc. 'Traum'; vog. *íglém*, *úlém* 'Schlaf'; unk. *álon* 'somnus, somnium'; syrj. *un*, *on* 'Schlaf', votj. *un*, *um* 'Schlaf, Traum'; tšer. *omo* 'Schlaf'; mord. *udomo* id.; lp. *oaddet* 'schlafen'.

Mitä ensinnäkin PAASOSEN samojedilaiseen sanayhdistykseen tulee, on kamassin *alma* 'Schlaf' muista erotettava, sillä KAI DONNER on todennut tästä kielestä toisen sanan, joka on yhdistettävä jurakin ja jen.-samojedin sanoihin, nim. *n̥emər-łem*, *n̥emərlejłem* 'einschlafen'. Tämän johdosta myös hänen olettamuksensa, että jurakin ja jen.-samojedin *m* palautuisi **lm*:ään, ei saa tukea kamassista. Myös SETÄLÄN esittämästä etymologiasta on kamassin sana erotettava, mutta sensijaan pitää paikkansa ostjakkisamojedin *āŋ*, *āŋu* etc. sanan tänne yhdistäminen, kuten jurakin sanan murremuodot osoittavat: O *n̥ēm'm'e* 'Schlaf', T Sj. *n̥ēmmp*, Nj. *n̥ēłłp̥y*, mutta P *n̥ēnþp̥* id., Lj. *n̥éŋp̥* *χáχóðχanŋy* 'um die Zeit des tiefsten Schlafes', *n̥éŋp̥əʃiendäm* 'ich schlafe für eine kleine Weile ein'. Jurakin *n̥ieŋ-* vastaa ostjakkisamojedin *āŋ* sanaa, sillä jurakissa esiintyy etuvokaalisisissa sanoissa usein myöhäsyntinen sananalkuinen *ń-*, ja toiseksi kieltenvälinen vaihtelu *ā* (< **ā*) ~ *e* on samojedissa tavallinen (ks. SUST 56: 98 seur.) Jeniseinsamojedin (Ch.) *ema* sana on ilman *ń*-ää, mutta (B) *noma* muodossa ja kamassin yllämainitussa sanassa on myöhäsyntinen *n*. Jurakin *-ma* ~ *-βa*, jen.-sam. *-ma* ja kamassin *-mə-* ovat johtimia.

SETÄLÄN esittämät samojedin sanan suomalais-ugrilaiset vastineet ovat ääniteellisistä systä mahdottomat.

Kamassin *alma* 'Schlaf' sanan on K. DONNERIN muistiinpannut muodossa *ålmå*, *ålmþ* id. Tämä on nähdäkseni lainattu kamassiin ostjakista ja todistaa, etteivät kamassit ole kovin kauan asuneet nykyisellä paikallaan etelässä erillään muista siperialaisista sukulaiskansoistaan. Äänelläillisesti vastaisi ostjakin *l*, *ł* etc. äännettä tässä sanassa kamassin *r*, joten alkusukulaisuudesta ei voi olla puhetta.

2. Suomen *suo-* 'gönnen, vergönnen, wünschen' sanan vastineista sukukielissä.

Yllämainitun suomen verbin vastine virossa on johdannainen *sōvi-*'gönnen, wünschen, empfehlen, anpreisen', *mind sōviti kā pulma* 'ich wurde auch zur Hochzeit gebeten', *teized sōvisid mind temale* 'die Anderen wünschten, dass ich ihn heiraten möchte', *sōvija* 'Kuplerin, die den Freier anpreist' sekä turjanlapin niinikään johdannainen *sioññi-* 'freien, werben', lplN *soagŋo* 'church (a woman after delivery of child)', josta johdannainen *soag'ŋo* 'ceremonious proposal of marriage jne.' Näihin on epäilemättä yhdistettävä jurakkisamojedin T *tūšš^e* 'Hochzeit halten', O *t'ūññé* 'Hochzeit', Sjo. *tūññé* Kis. *t'ūññəp*, Nj. *t'sūññəp* id. (verbino mini pluraalissa). Koska sama jurakin verbi merkitsee myös 'hineingehen, eintreten': O *t'ūš*, Sj. U *tūš*, Sjo. *tūš* (inf.), Kis. *t'ūw* 'geh hinein!', Lj. *t'su* id. ja turjanlapin *sioññi-* ilmeisesti on johdannainen verbistä *soañña-* 'eintreten', on tänne yhdistettävä se laaja ugrilaisissa kielissä ja kamassisamojedissa asti edustettu sanaperhe, jota PAASONEN on käsitellyt »Beiträge» teoksessaan sivulla 205: mord. *sova-*, *suva-* 'eintreten' jne. Suomen *suo-* verbin alkumerkityksen on siis täytynyt olla 'eintreten', mistä henkisempi 'gönnen, vergönnen, wünschen' on kehittynyt.

3. Suomen *yli* sanan vastine samoqedissa.

Olisi oudoksuttavaa, ellei suomen *yli* sanalla olisi vastinetta samoqedissa, kun se tavataan samoqedien naapurien ostjakkienv kielessä asti, esim. (Karjalaisen muistiinpanojen mukaan) Kaz. *ξ·λ-* 'ylitse, päällitse; päällä, päälläpäin, pinnalla, yläpuolella; päältä, päälle', O *ελ·τι* 'ylitse, päällitse, päällä, päälläpäin'; Trj. *άλθεργί* 'ylitse, päällitse', V *ελεύθερη* 'yli, poikki; päälle', Vj. *ελεύθερη* id., jne. Eivät PAASONEN eikä SETÄLÄ ole yhdistäneet täitä miinkään samoqedien sanaan, vaikka sillä samoqedissa on selvä vastine, nim. ostjakkisamojedin *i-*, *ī-*, *ie-*: *ie-gan* 'pääällä' (Castrén, Sprachpr. s. 394, *ātā iegan āmda* 'er sitzt auf dem Renntier', *śipa iegan* 'auf der Ente'), *-ne*, *-neä* postposition kera muodoissa *inne*, *inneä* 'auf', *innei*, *inni*, *ennel* 'oben befindlich'; (Prok.) Tas *ynnä* 'ylös' (tässä sama postpositio kuin esim. sanoissa *konnä* 'ylös rannalle, ylösvirtaa', *jannä* 'eteenpäin; ylös joen virtausta pitkin'). Muissa samoqedikielissä on tässä sanassa *e-*, *i-* vokaalien edellä usein esiintyvä sananalkuinen myöhäsyntinen *ń-*, *n-*: jurO Oks. *ńi* 'auf, darauf (wohin)', Sj. *nī* id., O K U *ńiññe* 'auf, darauf (wo)', Sj. *nīññe* id. O *nīð* 'von —herab, herab', Nj. *nīł* id., Kis. *nīñč'əp* 'auf sich', Lj. *nīñč'şəp* id; jen.-sam. *ńi* (lat.) 'auf', *ńine* (lok.); tawgy *ńiŋ* (lat.), *ńini* (lok.); kamassi *nine* (lat.) 'hinauf', *nigän* (lok.) 'oben' von *ni* 'das Obere', (Donner) *ńi*, *nī*, *nə* 'Spitze', *ńān* *ńi(t)* 'Bergspitze, Berggipfel'. — Suomen *yli* sanalla on vastineita kaikissa suomalais-ugrilaisissa kielissä unkaria lukuunottamatta, ks. TOIVONEN FUF XX 49 seur.